

Specialistische jeugdzorg bovenregionaal organiseren

Knelpunten en aanbevelingen volgens leden en ondersteuners van cliëntenraden, jongerenraden, opvoeders, bestuurders, beleidsmakers en wethouders.

Cliëntenraden

Inhoud

De jeugdzorg sluit nog onvoldoende aan bij wat gezinnen nodig hebben. Daarom moeten gemeenten meer samenwerken en de specialistische jeugdzorg (boven)regionaal organiseren. Dit moet de beschikbaarheid en kwaliteit van jeugdzorg verbeteren. Een onderdeel daarvan is dat de 42 jeugdzorgregio's een regiovisie opstellen, waarmee zij helder krijgen aan welke eisen organisaties moeten voldoen. Er zijn regio's die hier al ver mee zijn, andere regio's moeten nog stappen zetten.

Het is belangrijk dat iedereen die met jeugdzorg te maken heeft hierover mee kan praten. LOC organiseerde daarom in 2021 vier online regiobijeenkomsten. De groep aanwezigen was divers: van ondersteuners en leden van cliëntenraden en jongerenraden, tot opvoeders, bestuurders, beleidsmakers en wethouders. Aan het einde van iedere bijeenkomst is er als groep stil gestaan bij de opbrengsten om er zeker van te zijn dat iedereen de genoemde knelpunten en aanbevelingen onderschrijft.

Dit verslag bundelt de uitkomsten van de vier bijeenkomsten. De meeste knelpunten en aanbevelingen zijn genoemd in alle bijeenkomsten en zijn waardevol voor alle regio's. Dat is de reden dat we geen onderscheid maken tussen de opbrengsten van de verschillende regio's.

Uitgave van LOC Waardevolle zorg - februari 2022

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door alle bij LOC aangesloten cliëntenraden.

Wees welkom om de informatie uit deze brochure verder te verspreiden. Vermeld dan graag LOC als bron.

Download de PDF op www.clientenraad.nl

Voor al je vragen kun je terecht bij de vraagbaak van LOC

Deze is telefonisch bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9:00 tot 17:00 uur op (030) 284 32 00. Je kunt ook mailen naar vraagbaak@loc.nl

***“Organiseer de jeugdzorg
weer vraaggericht in plaats
dat geld een drijfveer is.***

***Want het gaat om de
ontwikkeling van kinderen.
En precies dat kunnen we
maar één keer goed doen.”***

Uitkomsten

Tijdens de bijeenkomsten zijn knelpunten en aanbevelingen genoemd om zo tot een passende regiovisie te komen waardoor de jeugdzorg beter aansluit bij wat gezinnen nodig hebben. Thema's die in dit document de basis vormen voor de genoemde knelpunten en aanbevelingen en die men graag terug ziet in de regiovisies zijn:

1. Vertrouwen als basis
2. Organiseer de zorg passend en toegankelijk
3. Kwaliteit van zorg
4. Kinderen, jongeren en ouders zijn expert

Het mag duidelijk zijn dat veel onderwerpen in de praktijk met elkaar samenhangen. Zo vormt vertrouwen immers een basis om jongeren en ouders als gelijkwaardige gesprekspartners en experts te zien. En kom je tot goede zorg als je goed luistert naar wat er volgens kinderen, jongeren, ouders en professionals daadwerkelijk nodig is.

LOC Waardevolle zorg

LOC is facilitator geweest voor deze bijeenkomsten. We organiseerden de bijeenkomsten, waren gespreksleider en verwerkten de genoemde knelpunten en aanbevelingen in dit rapport.

Namens alle deelnemers roepen we gemeenten op om deze rapportage zorgvuldig te bespreken en mee te nemen in het opstellen, evalueren en weer bijstellen van uw regiovisie. Met alvast een dringend verzoek namens alle deelnemers: zorg ervoor dat we de regiovisie straks allemaal begrijpen. Houd het concreet en duidelijk. En blijf in contact met de mensen om wie het gaat. Zodat de jeugdzorg gaat doet wat het moet doen, namelijk aansluiten bij hen die dat nodig hebben. Of om met de woorden van één van de deelnemers te spreken: “Organiseer de jeugdzorg weer vraaggericht in plaats dat geld een drijfveer is. Want het gaat om de ontwikkeling van kinderen. En precies dat kunnen we maar één keer goed doen.”

 LOC dankt alle aanwezigen voor hun deelname, hun persoonlijke verhalen en constructieve bijdragen.

1

Vertrouwen als basis

De deelnemers wensen dat de zorg weer georganiseerd en uitgevoerd wordt op basis van vertrouwen. Vertrouwen in zowel de kennis en kunde van het kind, de jongere en ouders als die van professionals. Tijdens één van de bijeenkomsten werd gezegd dat we bovendien kritischer moeten kijken of een kind of gezin daadwerkelijk hulp nodig heeft: 'Ik krijg de indruk dat we kinderen en jongeren tegenwoordig te snel labelen en dat ze te snel in de jeugdzorg terecht komen'.

Doen wat nodig is

Vertrouwen als basis moet ook professionals meer ruimte geven om - in samenspraak met kind, jongere en ouders - te doen wat nodig is. Het helpt om administratie te beperken en zo de werkdruk omlaag te krijgen. Maar ook zouden vertrouwen én gelijkwaardigheid een basis moeten vormen om de samenwerking tussen Rijk, gemeenten, zorgaanbieders en cliëntenorganisaties te versterken. Wat dit in de praktijk betekent is iets om met alle betrokkenen te verkennen. Vertrouwen tot een basis om tot afspraken te komen, ondersteunend aan de wijze waarop je de specialistische jeugdzorg organiseert en uitvoert.

Eén van de concrete aanbevelingen is dat gezinnen de mogelijkheid krijgen zelf de zorg te kiezen. *'En als de angst is dat we gaan 'shoppen' dan zeg ik: niemand wil shoppen als je hulp nodig hebt. We willen gewoon gehoord en goed geholpen worden'*, aldus één van de aanwezigen. Hetzelfde geldt voor het kiezen van een hulpverlener. Het is bekend dat een match tussen kind, jongere, ouder en jeugdprofessional bijdraagt aan het onderlinge vertrouwen. En dat is cruciaal voor ondersteuning die als helpend wordt ervaren.

Een andere wens is dat er meer mogelijkheden komen om ouders met elkaar in contact te brengen. Zo voelen zij zich er niet alleen voor staan: *'We kunnen op die manier leren van elkaar. Dat sterkt ons'*, aldus een deelnemer.

'Werk vanuit vertrouwen en hoor en praat met jongeren en ouders. Wat vinden zij belangrijk en welke plek kunnen we dat geven in de ondersteuning?'

2

Organiseer de zorg passend en toegankelijk

De deelnemers ervaren dat passende hulp niet altijd (direct) beschikbaar is. Wachtlijsten zijn daar een bekende oorzaak van. Daarbij laat de praktijk nog iets zien: hulp die nodig is om een kind, jongere of gezin goed te helpen is binnen de betreffende regio niet altijd beschikbaar.

Een gezinswerker vertelt: *‘Het komt voor dat ik een jongere niet de zorg kan geven die hij of zij daadwerkelijk nodig heeft. Dan ga ik maar voor optie twee of drie. Dat wil je niet.’* Dat de juiste zorg niet altijd (direct) beschikbaar is, leidt in veel situaties tot een verslechtering van de situatie: problemen die klein begonnen verergeren en kunnen leiden tot (blijvende) schade aan de ontwikkeling van het kind of zelfdoding.

Organiseer passende zorg

Iedereen is het over één ding dan ook roerend eens: zorg er voor dat ieder kind de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft. Geld en tijd mag geen belemmering zijn. Maar hoe zorg je er voor dat zorg toegankelijk en passend is? Een bestuurder van een jeugdzorgorganisatie zegt: *‘Definieer om te beginnen de regio. Dat is nu vaak niet duidelijk; als gemeenten er in de samenwerking niet uit komen zoeken ze de samenwerking elders. Zo kun je niet goed samen bouwen. En stap twee: luister wat er nodig is. Dan kun je ook bepalen welke zorg er altijd beschikbaar moet zijn. En of je dat lokaal kan organiseren, gemeenteoverstijgend of zelfs landelijk.’*

Bied duidelijkheid

Van jeugdzorgaanbieder tot pleegouder, door de hoeveelheid aan aanbieders en afspraken is het niet eenvoudig om te zien welke hulp er is en hoe je daar komt. Iemand zegt: *‘Er zijn 42 aanbestedingsregio’s, 26 Veilig Thuis regio’s, 18 Raad voor de kinderschermingsregio’s, 16 GI’s waarvan er 3 landelijk werken. Dat zorgt ervoor dat het niet eenvoudig is om (tijdig) de juiste hulp te krijgen.’* Een andere deelnemer verwoordt het als volgt: *‘Er zijn zoveel aanbieders dat we - zowel ouders als professionals - de weg kwijtraken bij het vinden en inzetten van de juiste zorg.’* Iedereen kan elkaar hierin vinden: zorg ervoor dat afstemming tussen alle betrokkenen bij het inzetten en uitvoeren van de juiste zorg beter gaat.

In het verlengde hiervan doen deelnemers de suggestie om een zogeheten ‘doorbraakteam’ in te stellen: een team dat de positie heeft om door alle barrières heen te breken en acute hulp in te zetten. Iemand vraagt zich af: *‘Waarom zijn er geen zorgkantoren in regio’s, zoals in andere sectoren het geval is? Die hebben overzicht en kunnen snel handelen.’*

Oormerk geld voor de jeugdzorg

Dat gemeenten een groot deel van de [extra vrijgemaakte gelden](#) voor de jeugdzorg anders besteden dan het aanpakken van de grootste problemen in de jeugdzorg, leidt tot onbegrip en frustraties bij de deelnemers. Hun advies is dan ook duidelijk: oormerk geld dat is bedoeld voor de jeugdzorg en gebruik het alleen daarvoor.

3

Kwaliteit van zorg

Deelnemers staan ook stil bij de betekenis van goede zorg. Wanneer is de kwaliteit goed? Te beginnen met hun advies: vraag jezelf steeds af wie bepaalt wat goede zorg is. Als je dat weet, kun je ook bepalen met wie je daarover in gesprek bent en wat dit betekent voor de samenwerking.

Luister naar gezinnen en professionals

Een deel van het antwoord ligt in de verhalen van de deelnemers: luister te allen tijde, aan de voorkant maar ook tussentijds - en veel meer dan dat we nu doen - naar kinderen, jongeren, ouders en professionals. Want zij kunnen heel goed aangeven wat ze nodig hebben. Bespreek ook met hen aan welke eisen de zorg moet voldoen en op welke wijze alle betrokkenen samenwerken. Dat helpt om de juiste zorg te organiseren.

Een aanspreekpunt

Een veelgehoord punt van kritiek tijdens de bijeenkomsten is de hoeveelheid aan hulpverleners in een gezin. Zij vinden één aanspreekpunt voor een gezin heel belangrijk. Iemand die weet wat de situatie is, in samenspraak met het gezin en andere betrokkenen bepaalt wat er moet gebeuren, hen ondersteunt bij het maken van een plan en het formuleren van realistische doelen.

Kan hulp niet direct van start gaan? Blijf dan goed in contact met kinderen en het gezin: besteed aandacht aan de situatie, kijk welke andere laagdrempelige interventies je kan inzetten en houd contact zo lang zorg niet beschikbaar is. Bespreek tussentijds steeds of de hulp nog aansluit. Ook hiervoor geldt: blijf in contact met het kind en de ouders; vertrouw erop dat zij kunnen aangeven hoe ze iets ervaren en wat ze nodig hebben. En blijkt dat ingezette zorg niet helpend is, dan moet het makkelijk zijn om daar vanaf te stappen en iets anders in te zetten. Dit geldt ook voor het herstarten van zorg: *‘Je wil niet weer achter in de rij aansluiten als er na verloop van tijd toch weer ondersteuning gewenst is.’*

Match

Een ander genoemd criterium is de match tussen gezin en hulpverlener. De deelnemers geven aan dat een goede match een belangrijke succesfactor is bij het verbeteren van de situatie. En kan bovendien helpend zijn om beter aan te sluiten bij de taal en cultuur van het gezin.

Bied jeugdhulp in de directe leefomgeving

Laat het leven van het kind altijd zoveel mogelijk doorgaan op een manier die zij en ouders wensen. Dat betekent dat zorg naar hen toekomt in plaats van dat jongeren naar zorg toe gaan. Ter illustratie zegt een deelnemer hierover: *‘Waarom moet een ouder met kinderen het huis uit in plaats van de ouder die agressief is?’*. Een kind uit zijn leefomgeving onttrekken en die steeds veranderen (een kind ‘doorschuiven’: van instelling naar instelling, van hulpverlener naar hulpverlener), zorgt voor problemen in zijn ontwikkeling.

‘Bied kinderen, jongeren en ouders mogelijkheden om aan de bel te trekken als ze ondersteuning bieden op een wijze die niet langer passend is. Het vraagt nu (te) veel lef en moed om het anders te doen en af te wijken van het plan en de ingezette zorg.’

Ondersteuning voor het hele gezin

De focus van hulpverlening is nu erg gericht op kinderen: het kind als probleem. Volgens de deelnemers gaat de situatie van een kind pas echt vooruit als er aandacht en ondersteuning is voor het hele gezin. Ook moet het kind vaak voldoen aan allerlei doelen om het ‘probleem op te lossen’ of ‘beter te worden’. Deelnemers geven aan dat gezinnen pas echt geholpen worden als er echt naar ze geluisterd wordt en er wordt gevraagd naar wensen en behoeften van kind, jongere en ouders. En ze ondersteuning krijgen die bijdraagt aan ‘het leren omgaan met de situatie’ in plaats van ‘beter worden’ of jezelf veranderen.

Van en met elkaar leren

Deelnemers geven aan dat *‘We moeten leren omgaan met elkaars kwetsbaarheid’* (cliëntgericht en cultuursensitief werken). Zorg er daarom voor dat jeugdprofessionals en betrokkenen tijd hebben om bijvoorbeeld samen te leren door casuïstiek te bespreken. Dat is helpend in het contact met jongeren en ouders. Ter illustratie werd een jeugdzorginstelling genoemd waarbij hulpverleners voortaan eens per jaar, in aanwezigheid van alle betrokkenen, een casus bespreken en terugblikken hoe ze daar gehandeld hebben.

Faciliteer kwaliteitstoetsing

In één van de bijeenkomsten kwam nadrukkelijk naar voren dat er meer aandacht moet komen voor de rechten van kinderen in de jeugdzorg. Diverse rapporten¹ laten zien dat de rechtspositie van kinderen in de jeugdzorg onvoldoende geborgd is. Een aanbeveling is dan ook dat het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) het fundament moet zijn van de regiovisie. En dat een instantie de bevoegdheid krijgt om dit te toetsen. Zo ook de kwaliteit van de zorg die geboden wordt binnen de regio. Ook hier benadrukt men het belang van (tussentijds) contact met kinderen en ouders: hoe passend en helpend ervaren zij de hulp? Met het dringende verzoek om geen digitale of papieren enquêtes in te zetten: *‘Ga met ons in gesprek, bijvoorbeeld door narratief² onderzoek, zo voelen we ons gehoord’*, aldus enkele aanwezigen.

Volgens hen moeten zowel gezinnen als hulpverleners bij de gemeente aan de bel kunnen trekken als ze een klacht hebben of merken dat ze vastlopen. Volgens de deelnemers laat de praktijk nu zien dat ook professionals het lastig vinden een andere koers in te zetten als hulp is ingezet maar onvoldoende aansluit. Gemeenten of de regio moeten aanbieders aan kunnen aanspreken op hun handelen en controleren wat ze doen met de feedback.

¹ Rapport De Winter: [Onvoldoende beschermd, geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden](#), Inspectie jeugdzorg: [kinderen onvoldoende beschermd](#), rapport kinderombudsman: [Pleegkinderen aan het woord](#)

² Narratief onderzoek is een kwalitatieve onderzoeksmethode. Daarbij wordt niet gewerkt met cijfermatige data maar met het gesproken of geschreven woord en/of beeld.

4

Kinderen, jongeren en ouders zijn experts

Nog te vaak ervaren de deelnemers dat beleid wordt gemaakt en besluiten worden genomen over de hoofden van gezinnen heen. En dat terwijl de ervaringen van kinderen, jongeren en ouders een grote toegevoegde waarde hebben. Van het opstellen van een regiovisie waarmee men kan bepalen aan welke eisen de betrokken organisaties moeten voldoen, tot het bepalen en inzetten van passende hulp. Om enkele deelnemers te citeren: *'Praat met jongeren en hulpverleners. Dat komt meer binnen en daardoor leren we goed begrijpen wat het probleem is en wat er nodig is.'*

Zet ervaringsdeskundigheid op alle niveaus in; ervaringsdeskundigen zijn als geen ander in staat de belevingswereld van kinderen, jongeren en ouders en dat wat zij nodig hebben centraal te stellen. En bij uitstek geschikt om het juiste contact te leggen met kinderen, jongeren en ouders en zo de juiste informatie boven tafel te krijgen. Dat vraagt om duidelijke afspraken en verwachtingen in de samenwerking met een ervaringsdeskundige en ruimte en transparantie bij jeugdzorgaanbieders en gemeenten.

**Maak onderscheid
tussen ervaringen,
ervaringskennis en
ervaringsdeskundigheid**

Waardevolle jeugdzorg

LOC Waardevolle zorg vindt dat ouders en jongeren altijd inspraak moeten hebben als het gaat om de zorg en ondersteuning die ze krijgen. Zij moeten in staat worden gesteld om hun belangen te behartigen. Daarbij is het belangrijk om te kijken naar de mogelijkheden en wat wel kan. Zo ontstaat waardevolle jeugdzorg: zorg die bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren, en die aansluit bij wat voor hen en voor hun (pleeg) ouders belangrijk is.

Meer weten?

www.clientenraad.nl

Radicale vernieuwing jeugdzorg

In 2021 startte LOC de beweging Radicale vernieuwing jeugdzorg. Een netwerk dat werkt aan een samenleving met jeugdzorg waar mensen het belangrijkste zijn. Het gaat om wat belangrijk is voor de kinderen en jongeren, hun ouders en naasten. Kinderen moeten kind kunnen zijn. Jongeren ruimte krijgen om het leven te ontdekken. En wanneer zij zorg nodig hebben, dan de zorg kunnen krijgen die bij hen past en écht helpt.

Meer weten?

www.rvjeugdzorg.nl

☎ 030 284 32 00

✉ vraagbaak@loc.nl

Advies en
ondersteuning
(op maat) nodig?
**Word ook
lid!**

LOC is een netwerk van mensen die betrokken zijn bij de zorg.
We willen dat elk mens een waardevol leven kan leiden. Ook als die
zorg nodig heeft. We hebben dat verwoord in een visie: 'waardevolle zorg'.
Die vind je op www.loc.nl, net als de mogelijkheden om je aan LOC te verbinden.
Zo kun je bijvoorbeeld lid, vriend, ambassadeur of vrijwilliger worden.

www.loc.nl